

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 4
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 om en ny affattelse af § 2 og § 2 i den nye affattelse
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om insemination.

[Af Inge Krogh (KrF) m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 82. Fremsat 17/2 81).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ole Espersen):

Forslagets titel er tinget bekendt, og jeg skal sige, at det jo går ud på at indføre et forbud mod såkaldt heterolog insemination, dvs. befrugtning af en kvinde med sæd fra en anden end kvindens eventuelle ægtemand.

Der gælder i dag ikke særlige love vedrørende insemination. Som nævnt i bemærkningerne til forslaget har spørgsmålet om en særlig lovgivning på dette område været behandlet i et udvalg, som i en betænkning fra 1953 tog afstand fra at indføre forbud mod heterolog insemination. Samtidig stillede udvalget forslag til en lovgivning om adgangen til at foretage insemination og om retsforholdet mellem barnet og henholdsvis moderens ægtefælle og sæddonoren.

Hovedpunkterne i forslaget var, at insemination alene måtte foretages af læger med særlig autorisation, at barnet i tilfælde, hvor moderen var gift og inseminationen foretaget

med ægtemandens samtykke, skulle anses som ægtebarn mellem ægtefællerne, og at faderskabssag ikke skulle kunne rejses mod donoren.

Spørgsmålet om en særlig lovgivning vedrørende heterolog insemination har endvidere været behandlet i Europarådet, hvor en ekspertkomité har foreslået en rekommandation, der i alt væsentligt svarer til forslaget i betænkningen fra 1953. Dette rekommandationsudkast er nu forelagt Europarådets ministerkomité.

Jeg vil gerne understrege, at heterolog insemination i dette land er blevet foretaget i sygehusvæsenet i mere end 30 år. Behandlingen er relevant i tilfælde, hvor barnløsheden skyldes afledygtighed hos manden eller en særlig arvelig belastning hos manden, og den er også relevant, hvor parterne ikke kan avle raske børn sammen. Insemination vil i disse tilfælde være et alternativ til adoption af et fremmed barn. Sammenlignet med adoption af et fremmed barn har inseminationen den klare fordel, at barnet er kvindens biologiske barn og fødes af hende på normal måde. Om behandlingen i det enkelte tilfælde bør iværksættes, beror som ved anden lægebehandling mod barnløshed på, om den behandlende læge skønner, at behandlingen bør tilbydes, og om parterne efter samråd med lægen fortsat ønsker behandlingen foretaget.

På denne baggrund, altså på baggrund af den lange tradition her i landet, på baggrund af den måde, hvorpå inseminationerne foregår, når det sker i hospitalsvæsenet og ved lægelig bistand, og på baggrund af de umiskendelige fordele, der også er ved insemination, må en indførelse af forbud mod heterolog insemination kræve tungtvejende grunde.

Forslagsstillerne har i den henseende peget på en række problemer, der skulle følge af den heterologe insemination. I bemærkningerne omtales barnets familieretlige stilling, barnets erstatningsretlige stilling i tilfælde af fejl i forbindelse med inseminationsbehandlingen og de psykiske problemer for parterne som følge af inseminationen. Endelig påpeges problemerne i forbindelse med insemination i privat regie, og hermed tænkes altså på insemination, der foretages af private, en privat formidling uden nogen form for lægelig kontrol.

[Justitsministeren]

Jeg vil gerne knytte nogle korte bemærkninger til hver af disse problemstillinger.

Hvad angår barnets familieretlige stilling, anses barnet som ægtebarn, når kvinden er gift. Når ægtemanden har givet samtykke til inseminationen, vil han normalt være afskåret fra at anfægte faderskabet til barnet. Ifølge retspraksis vil i øvrigt også moderen efter omstændighederne kunne være afskåret fra at anfægte ægtemandens faderskab, såfremt barnet er blevet behandlet som ægtefællernes fællesbarn.

Således som insemination inden for sygehusvæsenet foregår, vil det endvidere i praksis være umuligt at finde frem til sæddonoren og inddrage ham i en eventuel faderskabssag. I praksis har barnet således den retsstilling, som i alt væsentligt svarer til retsstillingen ved stedbarnsadoption og til den retsstilling, som foreslås i betænkningen fra 1953, og som også foreslås i rekommandationsudkastet fra Europarådet.

Forslagsstillerne har også peget på de særlige problemer, der opstår ved insemination af ugifte kvinder. I disse tilfælde vil barnet ikke retligt have nogen fader. Det er imidlertid en situation, der også foreligger for børn, der på normal vis er født uden for ægteskab, hvis moderen ikke vil oplyse navnet på den, der kan være fader til barnet, eller såfremt faderskabet af andre grunde ikke kan fastslås.

Problemerne i disse tilfælde kan i alt fald efter min opfattelse ikke begrunde, at der indføres et almindeligt forbud mod heterolog insemination.

Hvad angår barnets erstatningsretlige stilling i tilfælde, hvor der sker fejl i forbindelse med inseminationsbehandlingen, er der ikke tale om noget særligt problem for så vidt angår heterolog insemination. I tilfælde af denne karakter vil stillingen være den samme som ved fejl i forbindelse med anden hospitalsbehandling, som er dækket af dansk rets almindelige erstatningsretlige regler om erstatningsansvar for uforsvarligt forhold.

Man må give forslagsstillerne medhold i, at der kan være psykiske problemer for parterne i forbindelse med insemination. Om sådanne psykiske problemer i de enkelte tilfælde kan antages at ville opstå i afgørende grad, altså i stor udstrækning, indgår naturligvis også i de behandlende lægers skøn over, hvorvidt inseminationsbehandling bør

tilbydes, og det indgår i den vejledning af de behandlingssøgende, som de jo skal have, før inseminationen forsøges.

Der kan imidlertid også være psykiske problemer forbundet med alternativerne til insemination, alternativer, der jo i høj grad er ulykkelige, nemlig de alternativer til insemination, der består i barnløshed, adoption af et fremmed barn, hvilket jo i øvrigt, som vi ved, er meget vanskeligt, eller det alternativ, der består i en besvængning ved samleje med en fremmed mand. Når jeg siger fremmed mand, tænker jeg altså på en, som man får som en slags donor på naturlig vis, men hvor man har følt, at problemerne omkring en fuldstændig anonym donor var for store til, at man turde eller ønskede at gå den vej.

Disse alternative problemer vil efter min opfattelse ofte være større end de problemer, der opstår i forbindelse med inseminationen. Jeg tror, at barnløshedens problemer ofte er tungere og hyppigere end de problemer af psykisk karakter, der opstår efter en insemination.

Med hensyn til spørgsmålet om adgangen til at udføre insemination og den fremgangsmåde, der følges, bemærkes, at den inseminationsbehandling, som finder sted inden for hospitalsvæsenet, som ved anden hospitalsbehandling sker på de behandlende lægers og sygehusmyndighedernes ansvar, og der er derfor ikke noget behov for en nærmere lovregering af hospitalernes inseminationsbehandling. Der foreligger imidlertid, og det er med rette påpeget af forslagsstillerne, et reelt problem med hensyn til den inseminationsvirksomhed, som ifølge dagspressen foregår i privat regie. Jeg ved, at indenrigsministeriet og sundhedsstyrelsen overvejer disse problemer, herunder om det kan blive aktuelt at tage et lovgivningsinitiativ på dette begrænsede område.

Men ud over dette må jeg konkludere, at der ikke efter min opfattelse er grundlag for, at det forbydes barnløse i samråd med de behandlende læger at få foretaget en heterolog insemination.

Jytte Hilden (S):

Jeg skal på socialdemokratiets vegne afvise forslaget. Den nuværende ordning har, som justitsministeren allerede har været inde på, fungeret godt i 30 år. Vi føler derfor ik-

[Jytte Hilden]

ke, at der er grund til at ændre praksis i den af kristeligt folkeparti foreslåede retning.

Bjørn Elmquist (V):

Jeg synes, det er et godt forslag, som er kommet her fra fru Inge Krogh og kristeligt folkeparti, ikke godt i den forstand, at jeg og mit parti kan støtte ideen om at lave et egentligt forbud, men godt i den forstand, at det giver os anledning til at drøfte disse ting og det giver os anledning til at få – om jeg så må sige – regeringen ud af busken med hensyn til, hvad den vil på disse områder.

I og med, at vi ikke har et forbud mod inseminering eller insemination mellem ægtefæller, rejser der en lang række problemer, og hvis nu vi tog denne meget firkantede regel, som kristeligt folkeparti foreslår, kunne det formentlig også skabe en klarhed eller i hvert fald sikre, at der var en lang række problemer, der ikke opstod. Men da vi ikke kan gå ind for det forbud, så vil jeg nu fastholde, at der er en lang række omstændigheder omkring situationen med kunstig insemination, som trænger til en afklaring. Jeg skal ikke gå voldsomt i detaljer, for jeg synes nok, at dette er noget, der i vidt omfang egner sig for udvalgsarbejde. For et års tid siden stillede jeg spørgsmål til indenrigs- og justitsministeren derom og fik nogle svar, men jeg synes, de var forholdsvis utilfredsstillende.

Jeg synes, at den udbredte anvendelse af sædbanker, måske endnu ikke så meget herhjemme som nogle steder i udlandet, er noget af det, der rejser flest af de uoverskuelige problemer. Der kan komme en tidsmæssig forskydning, der kan komme en masse problemer omkring den biologiske nedstamning, som igen kan rejse spørgsmål om incest, blodskam, mellem folk, som ikke aner, at de har fælles forældre. Jeg vil håbe på, at vi undervejs i udvalgsbehandlingen kan komme så meget til bunds i disse problemer, at vi kan få en god debat derom.

Annelise Gottfredsen (KF):

Jeg skal ligesom den sidste taler være tilfreds med, at fru Inge Krogh rejser spørgsmålet. Jeg synes også, det er rimeligt, at vi får diskuteret disse ting og får en afklaring på mange af de problemer, der opstår i forbindelse med insemination, men jeg tror ik-

ke, det er rimeligt at gå ind for et forbud så klart, som det sker med dette forslag.

Der er jo også mange vanskeligheder, som justitsministeren har givet udtryk for det, ved alternativerne til insemination: adoption, barnløshed og samleje med anden mand. Det er vanskeligheder, der kan løses, og det kan de rimeligvis også i tilfældet med insemination. Men jeg mener, at man har kendt denne teknik i så mange år, at der må være et rimeligt erfaringsgrundlag, som vi kan få stillet til rådighed i udvalget. Jeg mener, det er helt rigtigt, at vi gennem en drøftelse kommer til en afklaring af disse forhold.

Erlendsson (FP):

Når man ser dette forslag, kan man i sammenhæng med det parti, der fremsætter forslaget, ikke undlade at lade tankerne gå tilbage til Lukas 10, vers 41–42, med Martha, der gør sig bekymringer om mange ting. Jeg synes, kristeligt folkeparti gør sig mange bekymringer, særlig når det gælder det seksuelle område, og jeg vil naturligvis ikke afvise, at der for nogle kan være problemer, som man kunne ønske at tage op, med hensyn til inseminering eller insemination af mennesker. Men jeg må i meget høj grad støtte mig til, hvad justitsministeren allerede har sagt; jeg ser ikke de store problemer. Jeg ser tværtimod en masse fordele ved, at noget sådant kan foregå, og jeg mener, at det ville være et indgreb i kvindens kønsfrihed, hvis man gjorde det ulovligt med heterolog insemination.

Og ligesom der ikke længere er noget forargeligt i begrebet »enlig mor«, så bør der heller ikke kunne rejses kritik af, at en ugift kvinde ved insemination i stedet for ved direkte kontakt med den – endnu nødvendige – mandlige partner opnår det barn, hun ønsker at bære og at føde, når tiden dertil er fuldkommen. Det må blive en sag, der alene vedrører hende.

Og med hensyn til den abort, man vil have forbudt, som det nævnes i bemærkningerne, hvis det drejer sig om insemination – det er måske det næste lovforslag, det husker jeg ikke, det er det vist for resten, men det må vel gælde dette her også – så har vi jo fået abortloven, og den har man vel ikke tænkt sig at stille ændringsforslag til, så der skulle gælde andre regler, hvis graviditeten sker ved

[Erlandsen]

insemination, end ved den mere almindelige form for kontakt mellem mennesker, der fører til, at et barn avles.

Kristeligt folkepartis konklusion er, at der ikke bare er juridiske, psykiske og etiske grunde til, at insemination bør begrænses. Der nævnes også i bemærkningerne tekniske betænkeligheder: hvordan og af hvem det skal udføres – altså hvem der må gøre det – og der nævnes også eugeniske betænkeligheder. Men jeg synes, at det, der først og fremmest præger bemærkningerne til forslaget, er de etisk-moralske betænkeligheder, og dem har jeg nu ikke mange af, om overhovedet nogen, i henhold til dette beslutningsforslag.

Jeg mener, at det kan være rimeligt at indføre sådanne regler, som man indførte i New York City den 4. juli 1947 i det såkaldte Section 112 of The Sanitary Code of The City of New York on Artificial Human Insemination, hvori det bestemmes, at kun læger må indsamle, udbyde til salg – det er typisk amerikansk – sælge eller bortgive menneskelig sæd til artificiel insemination af mennesker. Derved ville man komme den usikkerhed til livs, som nu består omkring disse særlige, skal vi sige private tilbud om insemination. For i disse regler, i denne Code i Section 112, bestemmes det meget nøjagtigt og meget nøje og, synes jeg, på tilfredsstillende måde, i hvilken sundhedstilstand donor skal være, hvordan man sikrer sig hans sundhedstilstand og også sikrer den fuldstændige anonymitet både med hensyn til donor og til recipient. Det synes jeg kan være af en vis betydning, og på det grundlag kan vi indgå i en diskussion om dette beslutningsforslag.

Marianne Bentsen-Pedersen (SF):

Man får en fornemmelse af en gang imellem, at de kristelige har et verdensbillede, hvor alle mennesker bliver utroligt lykkelige, hvis bare vi får forbud nok, og dette her skulle så være et af dem.

Men selve forslaget indeholder jo en masse spørgsmål, og jeg ved ikke, hvor mange i den kristelige gruppe der har prøvet at være gravid og gennemgå en fødsel, men jeg vil da godt gøre opmærksom på i hvert fald, at de problemer, der oprises i forbindelse med insemination, i stor udstrækning også gælder en såkaldt normal graviditet og fødsel. Der er også psykiske problemer forbundet med

en normal graviditet, og en fødsel kan da også ende med skilsmisse under normale omstændigheder. Jeg kender i hvert fald mange ægteskaber, der er kommet i krise omkring specielt fødslen af det første barn, så det er altså ikke særlig anderledes ved insemination, end det er ved normale fødsler.

Så er der spørgsmålet om, hvorvidt ægtemanden har lov til at fortryde, og hvad der i så fald skal ske. Her vil jeg da gerne spørge: hvad skal der ske, hvis ægtemanden fortryder en normal fødsel? Eller hvis det er moderen, der gør det? Hvad vil man så stille op? Problemet er vel ikke så meget anderledes, end det er ved normale fødsler.

Jeg vil også godt fremhæve, at forslaget opfordrer til utroskab, for hvis man kun kan få foretaget insemination inden for ægteskabet, er man nødt til at finde andre løsningsmuligheder, hvis man ikke kan få børn med sin ægtemand, heller ikke ved insemination. Jeg tror ikke, det er det, der har været intentionen i det; jeg vil bare lige gøre opmærksom på, at det problem ligger der altså også.

Der er to af problemerne i forslaget, som jeg mener er reelle. Det ene tror jeg er meget sjældent og meget lille, og jeg tror, det kan løses; det er det problem, at nært beslægtede *kan* føde børn sammen. Men som sagt tror jeg, det er så lille et problem, og at det kan løses, så man ikke behøver at tage hensyn til det.

Det andet problem er, om det vil være muligt at fremdyrke en speciel race inden for menneskeheden, og jeg mener, at i det øjeblik moderen er bestemt på forhånd, så udgør det heller ikke nogen stor fare, så derfor kan vi ikke støtte forslaget.

Aase Olesen (RV):

Kristeligt folkepartis forslag om at forbyde insemination mellem folk, der ikke er gift, indeholder i sine bemærkninger en byge af spørgsmål, som efter det radikale venstres mening burde være stillet i udvalget. Det er den måde, vi andre arbejder på, når vi påtænker et lovgivningsinitiativ; så stiller man en række spørgsmål til den pågældende minister og får at vide, hvilke initiativer der påtænkes, og hvilke muligheder der måtte være. Det står naturligvis ethvert parti frit for at aktionere, som man vil. Man kunne spørge, om ikke man kunne finde mere hen-

[Aase Olesen]

sigtsmæssige måder at gøre opmærksom på sin tilstedeværelse på end ved, at 10 ordførere skal sige nogenlunde det samme her. Kristeligt folkeparti har ikke kunnet være uvidende om, hvilken modtagelse et sådant forslag ville få.

Jeg lyttede med interesse til justitsministerens redegørelse og også til, at man påtænker initiativ vedrørende de private foreninger, som formidler donorkontakter, og jeg vil gerne til det sige – for det er jo nok mere interessant end kristeligt folkepartis forslag – at også her skal man være opmærksom på grænsen for, hvad vi kan lave af stramme regler, den grænse, der går på, at laver vi stramme regler, vil vi henvise en stadig større del af de barnløse til de tre alternativer, som ministeren nævnte i sin tale.

Kristeligt folkeparti spørger, hvordan man vil sikre sig, at private inseminationsbureauer ikke vinder frem. Ja, efter vores mening sikrer man sig i hvert fald meget, meget dårligt ved forbud; tværtimod mener jeg netop, at et forslag som det, kristeligt folkeparti kommer med her, vil animere til yderligere private bureauer uden om hospitalsvæsenet og uden om den sikkerhed, der kan gives dér. Men når det er sagt, må man også samtidig sige, at så må også det aspekt tages med i behandlingen på hospitalerne, så man heller ikke ved en meget restriktiv fremfærd over for folk dér jager dem over til et af de tre andre alternativer.

Arne Melchior (CD):

Jeg kan ikke dy mig for til indledning at erindre om, at vi forleden også behandlede et forslag – jeg fristes til at sige et forbudsforslag – fra kristeligt folkeparti, hvor partiets gruppe var samlet en bloc i salen, medens det blev behandlet, og det blev fremhævet som efterfølgelsesværdigt. Jeg kan se, at det altså ikke har kunnet holde ret længe, for i dag er de andre i gruppen også ude at lave noget. Det var en fodnote til indledning.

Må jeg om forslaget sige, at også her har vi forsøgt at mobilisere al forståelse og respekt for intentionerne, men det har knebet mere denne gang, end det gjorde forleden i spørgsmålet om vold og videokassetteband.

Vi tror ikke på, at man her har fundet nogen brugbar løsning, og jeg vil sige, at man behandler sagen fra kristeligt folkepartis side

så overfladisk – undskyld, jeg siger det – at man næsten ikke kan være det bekendt over for en vigtig sag; det må man jo mene selv i hvert fald, og det mener jeg sådan set også den er. Jeg vil gerne citere fra bemærkningerne:

»Der foreligger eksempler på, at ægteskaber, hvor man har praktiseret heterolog insemination, er endt med skilsmisse, eller de psykologiske komplikationer har været så overvældende, at man har overvejet abort.«

Ja selvfølgelig! Hvilke former for ægteskaber, hvilke former for graviditet har ikke givet komplikationer og overvejelser om abort og er endt med skilsmisse? I hvilke grupper har der ikke været disse muligheder eller disse faktiske omstændigheder? Hvad er det for en argumentation at diske op med for folkettingen i en alvorlig sag? Og så står der:

»Efter udført abort har man« – altså i sådanne tilfælde – »også overvejet adoption. Hvad med om man før den udførte heterolog insemination havde overvejet adoption?«

Hvad ved forslagsstillerne om, hvorvidt man ikke havde gjort det? Hvad er det for en beskyldning at slynge ud i flæng mod nogle mennesker, der ikke kan navngives, og som måske er fuldt så ansvarsbevidste, som forslagsstillerne er her? Jeg synes, det er en fristil, som man ikke kan være bekendt; når man har den standard, som kristeligt folkeparti til daglig har, synes jeg ikke, man kan behandle hverken folkettingen eller sagen på en sådan måde.

Vi er da helt opmærksom på, at hele spørgsmålet om insemination rejser menneskelige, etiske og psykiske problemer, som mange andre ting også rejser. Det rejser også sundhedsmæssige, genetiske og arvemæssige problemer, det er da fuldstændig rigtigt, og vi skal sandelig under udvalgsarbejdet lytte nøje og se at lære mest muligt om sagen, således at de ting, som justitsministeren mere end antydte at der kunne være behov for at følge nøje og eventuelt skride ind over for, kan blive behandlet helt sagligt og helt alvorlig. Al ære for det.

Jeg synes, at ikke mindst kristeligt folkeparti også skulle tænke på livet efter døden. Om livet efter døden ved vi jo så forfærdelig lidt, og jeg skal ikke gøre mig klog på det, men én ting ved vi, og det er, at mennesker har mulighed for at leve videre i deres efterslægt. Det er noget, vi kan konstatere, og

[Arne Melchior]

dertil er den mulighed, man har for at reproducere sig gennem børnene, meget væsentlig.

Jeg synes, at sådan nogle ting må behandles på en noget anden måde, end forslaget her gør det, men jeg gentager, at udvalgsarbejdet fra vor side skal være præget af den for sagen nødvendige alvor.

Wilhelm (VS):

Så vidt jeg kan se, holder kristeligt folkeparti med dette forslag så udmærket den sædvanlige standard. Det er et forslag, der næppe kan være begrundet i andet end ønsket om at lufte nogle fordomme og at prøve at påtvinge andre en eller anden moralopfattelse, som åbenbart er så skrøbelig, at den kun kan overleve ved, at den bliver påtvunget andre.

De angiveligt reelle problemer, der bliver nævnt en hel masse af i bemærkningerne, de juridiske problemer, barnets retsstilling, donorens retsstilling, den inseminerede ægtefælles retsstilling osv., eksisterer ikke. Dem har ministeren redegjort for, og det kunne kristeligt folkeparti have sat sig ind i i forvejen, hvis man havde ønsket det.

Nej, motivet til dette forslag ligger andre steder; det kommer også frem i bemærkningerne. Et første citat:

»Tillader man heterolog insemination i en ægteskabssammenhæng, hvad er der så til hinder for, at man også inseminerer ugifte?«

Dér har vi et af de væsentligste motiver for kristeligt folkeparti, og her er vi simpelt hen 30 år tilbage. Det er så at sige på et mere lavpandet plan kampagnen imod Inger Merete Nordentoft om igen. Hvis nogen skulle have glemt det, så var det en fremragende pædagog og inspektør i en stor kommuneskole i København, som blev hetzet igennem, fordi hun tillod sig at få et barn uden at være gift.

Jeg vil lige sige om dette også, at der kan selvfølgelig på disse juridiske og arvebiologiske områder være et problem, hvis man ikke får styr på det, men tværtimod, som dette forslag ville bidrage til, åbner fuldt op for de private bureauer og institutioner, der foretager insemination. Jeg vil derfor også sige i forbindelse med, at justitsministeren fortalte, at indenrigsministeren og sundhedsstyrelsen har overvejelser i gang om de private donorer og private institutioner, at jeg mener, det

er afgørende vigtigt for, at det skal lykkes at få styr på dette, at det offentlige sygehusvæsen ikke diskriminerer over for ugifte kvinder, der ønsker insemination, for så henviser man dem jo simpelt hen til disse private og dårligere kontrollerede foranstaltninger. Og så vidt jeg er bekendt med det, er et af problemerne i dag, hvad enten det så skyldes kapacitetsvanskeligheder, eller det skyldes nogle af de fordomme, som kristeligt folkeparti også har, at visse af vore offentlige sygehuse ikke vil tillade, at ugifte kvinder insemineres. Det tror jeg er et problem, man bliver nødt til at tage med, hvis man ønsker at få styr på den ikke-offentlige sektor, den mere spekulative sektor.

Jeg synes også, det fremgår af slutbemærkningerne, hvad det er for ting, der driver kristeligt folkeparti. Man refererer landsretssagfører Kjølbye for nogle rimeligt fornuftige betragtninger, men så går man ikke så få skridt videre, når man for egen regning siger, at kristeligt folkeparti vil hævde – og her drejer det sig altså også om rollen som donor – »at heterolog insemination i alle tilfælde krænker det ægteskabelige fællesskab. Det er at betragte som ægteskabsbrud.« Det er disse motiver for mig at se, der har drevet kristeligt folkeparti til dette forslag, for de faktiske problemer, man kunne remse op, og som man også har remset op, eksisterer ikke. De eksisterer i hvert fald ikke, hvis vi får styr på den private del af det område, vi her taler om, og det kunne kristeligt folkeparti have sat sig ind i i forvejen.

Vi går selvfølgelig imod forslag af denne art.

Lis Starcke (DR):

I modsætning til den forrige taler vil jeg ikke bebrejde kristeligt folkeparti, at de er kommet med dette beslutningsforslag. Vi ved godt, at det ligger dem meget på sinde. Så kan der være noget i formen, som vi ikke så godt kan lide, men vi ved godt, at det er noget, som er fundamentalt for kristeligt folkeparti.

Jeg synes også, det er forståeligt, at man er kommet med dette beslutningsforslag, når man så tidligt som i 1948 nedsatte et udvalg, som oven i købet skulle sætte sig i forbindelse med Norge, Sverige og Finland for at se, hvad de ville foretage sig. 5 år efter kom der

[Lis Starcke]

en betænkning, og så er det måske nok rigtigt, at man ud fra den betænkning har haft en vis tradition. Men man kunne jo godt alligevel tænke sig, at der skulle komme en afslutning på det arbejde og de undersøgelser, der er foretaget, og derfor kan jeg godt forstå, når kristeligt folkeparti siger, at nu i 1981 er der endnu ikke kommet nogen lov.

At der ikke er kommet en lov, tror retsforbundet måske hænger sammen med, at dette drejer sig om et meget omtåleligt og et særdeles personligt emne, og måske betyder også det, som vi nu hørte om denne rekommandation fra EF, at man måske vægrer sig lidt ved at komme med et lovforslag. Det er måske snarere tradition og rekommandation, der skal ligge til grund for ens stillingtagen.

Vi kan i alle tilfælde ikke være enige med kristeligt folkeparti i, at insemination kun må finde sted mellem ægtefæller indbyrdes, for inseminationen anvendes jo netop i de tilfælde, hvor et ægtepar ikke er i stand til at få børn, og så er det vel ikke særlig rimeligt, at det vil kunne lykkes selv gennem insemination. Det vil altså sige, at så må der benyttes en fremmed donor.

Vi kan altså ikke gå med til selve beslutningsforslaget, men vi synes, det er nyttigt, at vi får en drøftelse, som vi vil få det i udvalget, og i alle tilfælde har det jo da givet anledning til, at vi nu har fået en meget klar redegørelse fra justitsministeren. Så om ikke andet, så har *det* været nyttigt, og jeg siger tak til justitsministeren for, at vi alligevel fik svar på en hel del af de problemer, som kristeligt folkeparti nævner i deres betænkning.

Jeg synes, at når man kommer med et beslutningsforslag, skal man ikke altid udsættes for, at det siges, at det er overfladisk, for beslutningsforslag er som regel overfladiske. Det er, fordi partierne ikke har den baggrund, som regeringspartiet har, sådan at man kan gå dybere ind i de forskellige problemer. Derfor må vi have lov til at komme med vore beslutningsforslag, med vore betæneligheder og så få en redegørelse og en grundig drøftelse i udvalget. Andre af ordførerne har peget på det med et privat inseminationsbureau og på spørgsmålet om incest, som hr. Bjørn Elmquist var inde på, og også på, om insemination også må gælde den ugifte kvinde. Heri er jeg meget uenig med kristeligt folkeparti. Efter den tradition, man har nu her i landet med hensyn til ægteskab

og samlevere, kunne netop i tilfældet, hvor en kvinde har lyst til at få et barn, men ikke har lyst til at binde sig, inseminationen være løsningen. Jeg kan godt se den anden side af sagen, at der for barnet, som i dette tilfælde ikke har en far, kan være nogle problemer.

Jeg håber, at vi kan tale om det i udvalget. Jeg håber, at vi alle sammen kan blive klogere af det. Det er ikke sikkert, at det er en lov, der skal blive resultatet af dette, men i alle tilfælde er det godt at vide, at der arbejdes med dette spørgsmål, og jeg synes også, at vi i udvalget måske kunne få at vide, hvor langt man er nået i de andre nordiske lande, hvilket resultat man dér er kommet til.

Inge Krogh (KrF):

Angående annonceringen af denne førstebehandling vil jeg blot sige, at jeg er ude over den alder, hvor en insemination har nogen som helst virkning. Jeg blev endda ønsket til lykke på min 60 års dag af formanden, men det er muligvis ikke bemærket.

Som nævnt er der altså gennem årtier blevet foretaget insemination her i landet, og det findes nu på tre fjerdedele af landets gynækologiske afdelinger. Men der er aldrig lovgivet om forholdet. I 1953 blev der skrevet en betænkning, men der kom ingen lovgivning om det, sådan som justitsministeren har omtalt det. Jeg mener, der er en lovgivning i Georgia, Californien og Oklahoma – andre steder har jeg ikke kunnet finde, at der var en lovgivning herom – men nu oplyser ministeren, at der er blevet forelagt et forslag for EF-Ministerrådet; det tyder altså på, at der faktisk er brug for en lovgivning på dette område.

Som det fremgår af forslaget, og som det er blevet nævnt, mener kristeligt folkeparti, at der kun bør ske insemination mellem ægtefæller indbyrdes. Denne homologe insemination mellem ægtefæller vil have betydning, når der er anatomiske forandringer i kønsorganer hos en af parterne, eller der er vanskeligheder af psykisk oprindelse ved ejakulation eller coitus.

VS har ganske ret i, at kristeligt folkeparti mener, at det strider mod den kristne etik og respekten for ægteskabet i vort samfund, at der bliver foretaget insemination med fremmed donor.

[Inge Krogh]

Altså ingen lovgivning om det. Faderskabet fastslås inden for ægteskabet med pater est-reglen, men det er en aftale, det er sådan set ikke nogen lovgivning, og vi plejer jo ikke at rette os alene efter aftaler. Der er ikke nogle pater est-regler om kvinder, der har samlevere, og som altså lever papirløst; det vil sige, som det også er nævnt flere gange, at både de, der lever papirløst, og ugifte uden samlevere vil få et barn, der vil være faderløst. Det er, ligesom man regner med, at det ikke betyder noget særligt. Jeg ved fra min praksis som psykiater tidligere, at det er noget, der er frygteligt for mennesker, når de ikke rigtig ved, hvem deres far er. Det er ikke noget, man bare kan sige er ligegyldigt, for det er det ikke.

Donoren er sikret anonymitet, og derved kan der også komme kvaler, f. eks. hvis ægtemanden kan komme i tvivl om, hvorvidt kvinden er blevet gravid ved insemination eller er blevet gravid på anden måde. Jeg vil da lige sige, at utroskab også går imod vores opfattelse af den kristne etik.

For øvrigt er det mærkeligt, at det regnes for ægteskabsbrud, hvis en kvinde bliver insemineret uden mandens samtykke, hvorefter der ikke er tale om ægteskabsbrud, hvis manden er donor uden sin hustrus samtykke.

Der er foretaget mange inseminationer gennem årene her i landet, og man ved meget lidt om, hvordan de er forløbet, og hvilke følger de har haft. Man har trods alt indtryk af, at det er et noget omtåleligt område. Det skuffer mig lidt, at der ikke er nogen, der nævner en undersøgelse, vel nok den eneste, der er foretaget, fra rigshospitalets seksualklinik af reservelæge Rosenquist.

Der er foretaget undersøgelse 1½ til 2 år efter, at man havde begyndt behandlingen med insemination. 48 par øst for Store Bælt blev anmodet om at medvirke; kun 45 par medvirkede. Det viste sig, at 63 pct. havde opnået graviditet, og deraf var 2 graviditeter i øvrigt spontane. 37 pct. var stadig til behandling, og 27 pct. var hørt op af forskellige grunde.

Det er ikke nogen helt nem sag virkelig at få det gennemført. Der skal foretages inseminationer flere gange, og der skal altså en meget omhyggelig undersøgelse til af begge parter, før man foretager inseminationen.

At inseminationen kan give vanskeligheder for barnet, kan man tænke sig ud fra det for-

hold, at parrene efter denne undersøgelse ikke kan lade være at omtale forholdet til slægtinge og venner, og det vil sige, at det er faktisk ikke nogen hemmelighed, men til gengæld synes man, at det ikke skal fortælles til børnene. Der er grobund for uhyre psykiske vanskeligheder; det viser i hvert fald, at problemet ikke er gennemdrøftet, og at man ikke er nået til noget resultat.

Det viser sig, at ca. halvdelen af de kvinder, der er blevet insemineret, og en tredjedel af deres ægtefæller spekulerer meget på, hvem donor egentlig er. Det er rigtigt, at donors anonymitet er sikret, men i den undersøgelse, viste det sig adskillige gange, var man nødt til at bruge frisk sæd, idet frossen sæd ikke gav resultat, og derfor var der altså et par gange måske mulighed for, at de havde mødt hinanden. Der er også nogle donorer, der må holde op, fordi de får psykiske vanskeligheder; de ser deres egne børn overalt.

Så er der flere gange omtalt de bureauer, som formidler heterolog insemination, og jeg siger tak for, at ministeren er klar over, at der er et problem dér. Der anvendes donorer, der ikke er tilstrækkeligt undersøgt hverken direkte for sygdomme, for kønssygdomme eller for arvelige lidelser. Man kan vel se frem til, at der bliver en ordning på de forhold.

Der blev sagt, at jeg skulle have stillet nogle spørgsmål først til ministeren, og jeg vil indrømme, at det plejer kristeligt folkeparti da også at gøre, når vi fremsætter forslag. Men der er jo også en anden ting: det er jo ikke altid bare ministerens meninger, man ønsker at høre, men også de andre partiers.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Enggaard):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om reagensglasbørn.

[Af Inge Krogh (KrF) m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 83. Fremsat 17/2 81).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Henning Rasmussen):

Forslaget til folketingsbeslutning har fire bestanddele: et forbud mod genetisk manipulation, et krav om retsbeskyttelse af fosteret fra befrugtningsojeblikket, et forbud mod reagensglasbefrugtning imellem andre end ægtefæller indbyrdes og endelig et krav til person og sted, hvor befrugtninger skal udføres.

Jeg finder det rigtigt, at der her i tinget rejses en debat om perspektiverne i forsøgene med kunstig befrugtning. Nok har vi og skal vi have en fri forskning, men det betyder ikke, at forskningen skal ske uden befolkningens opmærksomhed og fulde deltagelse. Forskningen kan ikke foregå uafhængigt af det omgivende samfund, det samfund, som skaber forudsætningerne for forskningen, og som mærker konsekvenserne af den.

Når det er sagt, vil jeg gerne tilføje, at det kun er et år siden vi her i tinget drøftede samme spørgsmål. Jeg kunne dengang konkludere, at der måtte tilendebringes adskillige års forskningsarbejde her og i udlandet, før det ville være muligt at drage egentlige sundhedspolitiske konsekvenser. Det kan derfor være vanskeligt i dag at tilføre debatten noget nyt. Alligevel vil jeg gerne kort opridse problemstillingen.

Kunstig befrugtning består i, at man udtager ægceller fra en kvindes æggestok og i laboratoriet befrugter ægcellerne med sædceller, der tages fra ægtefællen, hvis der er tale om behandling af barnløshed. Det er i alt fald det sædvanlige, at det er det, der sker. Når ægget er befrugtet og har udviklet sig i ganske få dage, indføres det i kvindens livmoder, hvorefter den videre udvikling til foster finder sted dér. Det er også grunden til, at jeg alle dage har syntes, at den alt for

populære betegnelse »reagensglasbørn« er totalt misvisende. Den giver jo den illusion, at der vokser børn op i reagensglas, hvorefter de på et eller andet tidspunkt tages ud af glasset og betragtes som fødte. Jeg synes, det er en vildledende betegnelse.

Det har ikke noget sted i verden været muligt at få befrugtede ægceller fra mennesker til at udvikle sig i mere end ganske få dage uden for moderorganismen. Det har heller ikke været muligt at foretage ændringer i arvmassen, det, man kalder genetisk manipulation, i sådanne celler fra mennesker. Det har heller ikke her i landet endnu været forsøgt at tilbageføre de befrugtede æg til kvinden, fordi de tekniske laboratoriemetoder endnu ikke er tilstrækkelig udviklet. Det er således vigtigt for mig at få fastslået, at hele projektet med forsøg med såkaldte reagensglasbørn endnu kun befinder sig på et laboratiørmæssigt forskningsstade her i landet. Også i udlandet er forsøgene kun udviklet i begrænset omfang, og kunstig befrugtning indgår således ikke i noget land som noget, man kan karakterisere som en rutinemæssig behandling af barnløse ægtepar.

Der er på denne baggrund ikke et presserende behov for lovgivning på området, specielt ikke, når det drejer sig om den eventuelle genetiske manipulation. Der er derimod al grund til at følge hele området opmærksomt, så man er klar med en eventuel lovgivning, hvis det viser sig nødvendigt.

Et andet spørgsmål er så spørgsmålet om, hvorvidt der bør gribes ind over for forskningen ud fra etiske overvejelser. Da de kvindelige patienter, der deltager i forskningsprojektet, er fuldt oplyst om forsøgets art og formål, og da også alle andre forhold omkring projektet opfylder de krav, der kan stilles, har sundhedsstyrelsen ikke fundet, at der etisk er noget betænkeligt ved en fortsættelse af det igangværende forskningsarbejde. Sundhedsstyrelsen har herved også lagt vægt på, at det aktuelle forskningsprojekt har opnået støtte fra det lægevidenskabelige forskningsråd. En sådan støtte gives på grundlag af en detaljeret beskrivelse af forskningsprojektet, og i forskningsrådets afgørelse indgår bl. a. også de etiske sider af sådanne biomedicinske forsøg.

På den baggrund og med kendskab til den almindelige høje standard i dansk lægeviden-